

نقد مقاله:

رابطه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای هیأت‌علمی با کیفیت آموزش و یادگیری در دانشگاه‌های پیام نور فارس و علوم پزشکی شیراز

حمید صالحی‌نیا*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / بهمن ۱۳۹۳؛ ۱۴(۱۱): ۱۰۲۵ تا ۱۰۲۸

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

مقاله‌ای با عنوان: رابطه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای هیأت‌علمی با کیفیت آموزش و یادگیری در دانشگاه‌های پیام نور فارس و علوم پزشکی شیراز در مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۹۳؛ ۱۴ (۱۰): ۸۴۳-۸۵۰ به چاپ رسیده است. از آنجایی که این مطالعه بر اساس نیاز موجود، طراحی و اجرا شده است، نتایج آن می‌تواند بسیار مفید و قابل استفاده در تصمیم‌گیری‌ها باشد (۱). در عین حال مباحث زیر در رابطه با این مقاله، می‌تواند قابل بحث باشد. مجله آموزش پزشکی فرصتی برای پژوهشگران جهت نقد مقالات منتشر شده در این مجله فراهم ساخته است (۲)، نقد مقاله با هدف سازندگی صورت می‌گیرد و به این معنی نیست که کار پژوهشگر دارای کاستی است، بلکه از آنجایی که کار پژوهشگر کاربردی و مفید است، نظرات تکمیلی می‌تواند مفید باشد و بیش‌تر با هدف بهبود کیفیت گزارش‌دهی مقالات در آینده توسط سایر پژوهشگران بوده و جنبه آموزشی دارد. از این رو سیاست تیم سردبیری این مجله در اتخاذ چنین تصمیمی بسیار بجا بوده و می‌تواند زمینه‌ساز ارتباط پژوهشگران با یکدیگر و ارتقای سطح دانش پژوهشگران در زمینه مقاله‌نویسی گردد، از این رو این مهم شایسته تقدیر است (۳).

۱. درصد پاسخ‌گویی در پژوهش‌های پزشکی بسیار مهم است و زمانی نتایج یک پژوهش می‌تواند از قابلیت اطمینان بالایی جهت استنتاج برخوردار باشد که درصد پاسخ‌گویی در سطح قابل قبولی باشد، معمولاً درصد پاسخ‌گویی بالای ۸۰ درصد می‌تواند مناسب باشد، در این مطالعه درصد پاسخ‌گویی، کم‌تر از ۷۰ درصد است، محقق تعداد بیش‌تری از حجم نمونه مورد نیاز برای مطالعه را، برای جبران ریزش نمونه، انتخاب کرده‌اند ولی در عین حال باید به این نکته توجه داشت، بین افرادی که پرسشنامه را تکمیل می‌کنند و افرادی که پاسخ نمی‌دهند، تفاوت‌هایی وجود دارد و در تفسیر باید مورد توجه قرار گیرد (۴).

۲. در قسمت نتایج، قسمت زیادی از توضیحات مربوط به میانگین نمره ابعاد و سؤالات کیفیت آموزش و یادگیری از دیدگاه اساتید است (۱)، از این رو مناسب بود در بحث، این مهم نیز مورد توجه قرار گیرد، که آیا میانگین نمره هر یک از

* نویسنده مسؤل: حمید صالحی‌نیا، دانشجوی دکتری اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. alesaleh70@yahoo.com
تاریخ دریافت نقد: ۹۳/۱۰/۸، تاریخ پذیرش: ۹۳/۱۰/۱۷

ابعاد کیفیت آموزش و یادگیری از دیدگاه اساتید نسبت به سایر مطالعات خارج از ایران به چه صورت است، گرچه هدف اصلی مطالعه این نبوده است، ولی قسمت زیادی از نتایج به این معطوف شده است، لذا مناسب بود در بحث نیز اشاره‌ای به این مهم گردد.

۳. در توضیح رابطه بین سمت اجرایی و کیفیت آموزش، نتیجه مطالعه حاضر در جهت عکس سایر مطالعه‌های ذکر شده است، و در توجیه این امر ذکر شده است: اعضای هیأت‌علمی دانشگاه‌های پیام نور و علوم پزشکی که صرفاً به تدریس می‌پردازند فرصت بیشتری جهت جستجوی مطالب، یافته‌های علمی و آشنایی با شیوه‌های تدریس نوین دارند اما اعضای هیأت‌علمی دارای پست اجرایی، کمتر فرصت دارند تا به جستجو و اجرای شیوه‌های آموزشی نوین بپردازند و بیش‌تر درگیر امور اجرایی هستند(۱). اما نکته‌ای که مطرح است، اگر این فرضیه که اساتیدی که پست اجرایی ندارند فرصت بیشتری برای جستجوی مطالب و شیوه‌های تدریس دارند، در سایر دانشگاه‌ها نیز صدق می‌کند، لذا به نظر می‌رسد، توجیه این مهم، بسیار حائز اهمیت بوده و می‌تواند کاربردی باشد.

۴. مرتبه علمی نیز یکی دیگر از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای هیأت‌علمی است که بر کیفیت آموزش و یادگیری تأثیر معناداری دارد و اعضای هیأت‌علمی با رتبه استادیار و دانشیار بیش از سایرین بر کیفیت آموزش و یادگیری تأکید می‌کنند، طالبی و رحیمی هم در پژوهش‌های خود به بررسی تأثیر مرتبه علمی با کیفیت آموزش و یادگیری پرداختند، نتیجه پژوهش حاضر مشابه پژوهش‌های مذکور است، با این تفاوت که تحقیق رحیمی نشان داد که اعضای هیأت‌علمی با مرتبه مربی نگرش مثبت تری نسبت به سایر مراتب علمی درباره کیفیت در آموزش دارند(۱)، بر اساس نتایج مطالعه مذکور، کم‌ترین نمره مربوط به اساتید و سپس مربی است، از این نظر کاملاً مخالف با مطالعه طالبی و رحیمی است و چرایی این اتفاق و توجیه این مهم می‌توانست بسیار جالب توجه باشد.

۵. در قسمت تشکر و قدردانی، ذکر شده است، بدین وسیله پژوهشگر از همه دانشجویان که با حوصله فراوان اینجانب را در جمع‌آوری اطلاعات مربوط به این پژوهش یاری کردند و همچنین به خاطر اعتمادشان و صداقت در پاسخ‌گویی به سؤالات، تشکر می‌نماید(۱). پژوهشگر، مسئول آنچه در تحقیق و مقاله ذکر می‌شود، است و می‌بایست با ارائه مطالب به جا و پیوستگی مطالب، باعث افزایش اعتماد در خواننده و اطمینان به نتایج و مقاله شود(۳)، این پژوهش بر روی اعضای هیأت‌علمی صورت گرفته است، ولی تقدیر از دانشجویان، کمی باعث ابهام در ذهن خواننده می‌شود، آیا منظور از دانشجویان که در تشکر آورده شده است، پرسشگر است یا مواردی دیگر.

منابع

1. Talebi S. Investigating the Relationship between Faculty Members` Demographic Features and Learning and Education Quality in Fars Payame Noor University and Shiraz University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education. [Original research article]. 2015;14(10):843-50.
2. Salehiniya h. comment about Comparison of the Effects of Modern Assessment Methods (DOPS and Mini-CEX) with traditional method on Nursing Students' Clinical Skills: A Randomized Trial. Iranian Journal of Medical Education] .Letter to Editor]. 2013;13(6):531-4.
3. Salehiniyaa H. How to write a medical article? Iranian Journal of Medical Education. [Letter to Editor]. 2014;14(1):87-9.
4. Salehiniya H, Dashty s. --The results of intervention studies are always reliable and generalizable to other groups? Iranian Journal of Medical Education. [Letter to Editor]. 2013;13(3):254-6.

پاسخ به نقد مقاله:

رابطه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای هیأت‌علمی با کیفیت آموزش و یادگیری در دانشگاه‌های پیام نور فارس و علوم پزشکی شیراز

سعید طالبی*

سرمدبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

ضمن تشکر از خوانندگان محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی که با دقت نظر مقالات این مجله را مطالعه و پیگیری می‌کنند. بسیار سپاسگزارم که مجله فرصت نقد مقالات برای نویسندگان فراهم نموده است. لازم است از خواننده محترمی که مقاله "رابطه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای هیأت‌علمی با کیفیت آموزش و یادگیری در دانشگاه‌های پیام نور فارس و علوم پزشکی شیراز" را مطالعه، پیگیری و نقد نموده‌اند تشکر کنم و نکات زیر را یادآوری نمایم:

۱. در پاسخ به ایراد اول منتقد محترم لازم است یادآوری کنم که نویسنده مقاله به جستجوی مقالات متعددی پرداخت (۳ تا ۱) اما در خصوص این که "درصد پاسخ‌گویی بالای ۸۰ درصد مناسب است" مطلبی یافت نشد و به نظر می‌رسد این مطلب فاقد اعتبار علمی باشد این نکته را نباید فراموش کرد که حجم نمونه در تحقیقات مختلف متفاوت است مثلاً حافظ نیا و دلاور حد نصاب‌های نمونه در تحقیق همبستگی (۳۰ نفر)، در تحقیقات علیّ و آزمایشی (۱۵ نفر)، در تحقیق توصیفی زمینه یاب و پیمایشی (حداقل حجم نمونه ۱۰۰ نفر) است (۵ و ۴). فشارکی و حسینی در مقاله خود نیز به همین مطلب اشاره کرده‌اند (۳) بنابراین چنانکه در مقاله ذکر شده، روش تحقیق همبستگی است و برای انجام تحقیقات همبستگی حجم نمونه با توجه به مقاله فشارکی و حسینی، حافظ‌نیا، دلاور جهت انجام تحقیقات همبستگی کافی و از اعتبار بیرونی برخوردار است.

۲. در پاسخ به ایراد دوم، نویسنده در پایان مقدمه ذکر نموده "مطالعه حاضر با هدف بررسی تأثیر متغیرهای جنسیت، سمت، مرتبه علمی و سابقه خدمت اعضای هیأت‌علمی با کیفیت آموزش و یادگیری انجام شده است". لذا همان‌گونه که نقاد محترم هم اشاره کرده "بررسی میانگین نمره ابعاد و سؤالات کیفیت آموزش و یادگیری از دیدگاه اساتید" در راستای هدف تحقیق حاضر نمی‌باشد.

۳. در پاسخ به ایراد سوم، باید به این مهم اشاره کرد که هم‌سو یا مغایر بودن برخی نتایج پژوهش‌ها با نتایج پژوهش شما در عرصه علمی پذیرفته شده است و ممکن است با توجه به جامعه‌های گوناگون و نمونه‌هایی که از آن انتخاب می‌شوند، برخی فرضیات رد یا پذیرفته شود. لازم به ذکر است که احمدی به بررسی رابطه بین سمت اجرایی و کیفیت آموزش در سازمان آموزش و پرورش پرداخته (ممکن است جو سازمانی یا متغیرهای دیگر روانشناختی در سازمان آموزش و پرورش با دانشگاه متفاوت باشد) (۶) یا طالبی تنها در یک دانشگاه (تربیت معلم تهران) به بررسی رابطه بین سمت اجرایی و کیفیت آموزش پرداخت (۷) اما جامعه آماری پژوهش حاضر دانشگاه پیام نور (با تقریباً ۴۴ مرکز و واحد دانشگاهی) و علوم پزشکی است و شاید یکی از دلایل تفاوت تنوع و حجم گسترده‌تر جامعه پژوهش حاضر نسبت به

* نویسنده مسؤول: دکتر سعید طالبی (استادیار)، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، فارس، ایران (saeedtaleebi@gmail.com)

جامعه‌های قبلی باشد.

۴. در پاسخ به ایراد چهارم، نویسنده در مقاله ذکر کرده " نتیجه پژوهش حاضر مشابه پژوهش‌های مذکور است " بنابراین نویسنده از تحقیق رحیمی یا طالبی برای هم‌سویی نتایج خود استفاده نکرده و بیان نشده نتیجه تحقیق حاضر هم‌سو با نتایج تحقیقات طالبی و رحیمی است بلکه بیان شده نتایج این تحقیق مشابه است ضمن این که در ادامه نویسنده ذکر نموده که علاوه بر مشابهت، تفاوت‌هایی نیز با هم دارد و در متن مقاله بیان شده " نتیجه پژوهش حاضر مشابه پژوهش‌های مذکور است، با این تفاوت که تحقیق رحیمی نشان داد که ..... ". لذا رسالت علمی نویسنده بر این است که هم به مشابهت و هم به تفاوت بین پژوهش‌ها بپردازد.

۵. پژوهشگر در قسمت تشکر و قدردانی به دنبال تشکر از دو گروه است اول دانشجویان (جمع‌آوری پرسشنامه) و دوم اعضای علمی (پاسخ‌گویی به پرسشنامه). در قسمت اول تشکر و قدردانی از دانشجویان که در جمع‌آوری اطلاعات جهت تجزیه و تحلیل اینجانب را یاری نموده‌اند، تشکر شد اما در قسمت دوم تشکر و قدردانی متأسفانه واژه "اعضای علمی" در مرحله تایپ فراموش شد در اینجا شایسته است از اعضای علمی صمیمانه به خاطر همکاری آنان تشکر شود. لذا قسمت تشکر و تقدیر به شرح زیر اصلاح می‌شود " بدین وسیله پژوهشگر از همه دانشجویان که با حوصله فراوان اینجانب را در جمع‌آوری اطلاعات مربوط به این پژوهش یاری کردند و همچنین از اعضای علمی به خاطر اعتمادشان و صداقت در پاسخ‌گویی به سؤالات، تشکر می‌نماید. "

در پایان از دقت و حسن نظر کلیه خوانندگان و همچنین از خواننده محترمی که مقاله را مورد نقد سازنده خود قرار دادند تقدیر و تشکر می‌شود.

منابع

1. Salehiniya H, Dashty S. --The results of intervention studies are always reliable and generalizable to other groups?. Iranian Journal of Medical Education. 2013; 13 (3) :254-256. [Persian]
2. Feshraki M, Danadeh purkhameneh A, Ameri A. sampling and sample in medical research. teb and tazkieh. 2002; 47: 68-72. [Persian]
3. Feshraki M, hosseini F. sample in medical research iran university of medical science journal. 1994; 1(4): 226-232. [Persian]
4. Hafeznia MR, an introduction to research on humanities. 1th ed. Tehran: Samt; 1998. [Persian]
5. Delavar A, research method in psychology and education science. 1th ed. Tehran: payame noor university; 2006. [Persian]
6. Ahmadi S. [Survey implementation of total quality management (TQM) in four areas of education city]. Journal of Modern Thoughts in Education. 2007; 2(3): 25-42. [Persian]
7. Talebi S. [Survey of TQM adoption among faculty members of Tehran University of Teacher Training][dissertation]. Tehran: Tarbiat Moallem University; 2005. [Persian]